

Toezicht wordt niet meer als een last gezien

Jan van den Bos is voorzitter van de Inspectieraad en kreeg het eerste exemplaar van de bundel 'Lijdelijk toezien? Onafhankelijk toezicht in de democratische rechtsstaat' overhandigd bij de lancering van de bundel.

Veel dank, mevrouw Braun. Veel dank ook voor het Montesquieu Instituut, de auteurs en redacteuren van de bundel en de organisatoren van de bijeenkomst. Er is de afgelopen tien jaar veel veranderd. De discussie over toezicht verliep tien jaar geleden heel anders dan vandaag: toen werd toezicht vooral als een last gezien, en iets dat je beter aan de markt kunt overlaten. Bij veel inspecteurs is dat overgekomen als een krenking. Het leidde tot forse bezuinigingen. Vergeleken met die tijd moeten we fier zijn op waar we nu zijn gekomen.

De bundel komt op een goed moment. De 'Aanwijzingen inzake rijksinspecties' zijn recentelijk geëvalueerd. De Inspectieraad heeft in twee brieven aan de staatssecretaris van BZK gepleit voor een Wet op de rijksinspecties. Nu is het (komende) kabinet aan zet. De voortekenen zijn gunstig: de Tweede Kamer heeft een motie aangenomen van het lid Kuik, waarin gepleit wordt voor een kaderwet toezicht. Dat sluit aan bij onze pleidooien: de regels voor de onafhankelijke positie van de rijksinspecties moet je niet vastleggen in 'Aanwijzingen', maar in een wet. Dat neemt overigens niet weg dat de ministers volledig verantwoordelijk blijven voor toereikende capaciteit en kwaliteit van het toezicht op hun terreinen.

Ik ben ook blij met de bundel omdat de auteurs het vraagstuk breder maken. Wat me bij het doorbladeren van de bundel is opgevallen, is het gebruik van woorden als 'tegenkracht' en 'checks and balances'. Die termen spreken me aan. Dat geldt ook voor begrippenparen als nabijheid en afstand, distantie en vertrouwelijkheid: de bundel sterkt mij in de overtuiging dat het steeds zoeken blijft naar de goede positie in het krachtenveld. Daarbij gaat het om het vinden van de juiste balans: in een parlementaire democratie is het antwoord op de gestelde vragen niet zwart-wit, het is steeds opnieuw zoeken naar het evenwicht. De positie van de rijksinspecties verdient een beter fundament in de vorm van een Wet op de rijksinspecties, maar daarin moeten we juist vanwege dat voortdurend zoeken naar evenwicht zo weinig mogelijk vastleggen: maak het niet te groot. Hopelijk komt het tot een snelle afronding van deze discussie, zodat er weer meer ruimte is voor andere thema's, zoals de kwaliteit van toezicht, de internationalisering van het toezicht en de ontwikkelingen in de samenleving en hun betekenis voor het toezicht. Die ontwikkelingen vragen om gezaghebbende toezichthouders die hun rol kunnen spelen.

Deze tekst is uitgesproken tijdens de lancering van de bundel 'Lijdelijk toezien? Onafhankelijk toezicht in de democratische rechtsstaat'.